

Kielikoulutuspolitiikan verkoston lausunto luonnoksesta perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun asetuksen sekä perusopetusasetuksen muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/27273/2022

Kielikoulutuspolitiikan verkosto (Kieliverkosto) kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä mahdollisuudesta lausua perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun asetuksen sekä perusopetusasetuksen muuttamisesta. Lausunnon tekemiseen ovat osallistuneet Kieliverkoston tutkijat ja valtakunnallinen ohjausryhmä.

Asetusten muuttaminen tarkoittaa sitä, että B1-kielen opetusta lisätään yhdellä vuosiviikkotunnilla, joka osoitetaan vuosiluokille 7–9. Näin oppiaineen vähimmäismäärä nousee seitsemään vuosiviikkotuntiin. Kieliverkosto kannattaa lisäystä, sillä B1-kielen opetusta on tärkeää lisätä ja kehittää. Vuonna 2016 B1-kieli varhennettiin alkamaan 6. luokalta, mutta silloin opetuksen tuntimäärää ei lisätty, vaan sama tuntimäärä venytettiin neljälle vuosiluokalle. Kieltenopettajat ovat olleet varhennukseen tyytymättömiä, sillä uudistuksen jälkeen B1-kielen opetuksen tuntimäärä vuosiluokilla 7–9 on ollut vähäinen (Kurki 2021). Tuntimäärän vähäisyys on saattanut johtaa joissakin kunnissa taukoihin B1-kielen opetuksessa, mikä ei ole oppilaan oppimisen edun mukaista. B1-kielen varhennus toteutettiin siis eri tavalla kuin myöhempi, onnistuneelta vaikuttava A1-kielen varhentaminen, jossa vuosiviikkotunteja lisättiin yhteensä kaksi vuosiluokille 1–2 (ks. Mård-Miettinen ym. 2021). Samalla B1-kielen tuntimäärän lisäys tukee opetus- ja kulttuuriministeriön käynnistämän toisen kotimaisen kielen kehittämisohjelman tavoitteiden saavuttamista.

Asetusluonnoksissa ehdotetaan, että lisäys tehdään kohdennetusti 7. vuosiluokalle siten, että B1-kieltä tulisi opettaa 7. luokalla 2 vuosiviikkotuntia ja 8.–9. luokilla yhteensä 3 vuosiviikkotuntia. Tätä ehdotusta ei kuitenkaan perustella asetusmuistiossa, ja luonnos tuntijakoasetukseksi näyttää erikoiselta B1-kielen osalta, kun tuntijakoon tulee ylimääräinen raja vuosiluokkien 7 ja 8 välille. Tämä muutos johtaisi siihen, että B1-kielen osalta vuosiluokkajakoa säädellään tiukemmin kuin A1-, A2- ja B2-kielissä. Tuntijakoasetuksen koherenttiuden ja yhdenmukaisuuden kannalta voisi olla tarkoituksenmukaista, että tuntijakoasetukseen vain lisätään yksi vuosiviikkotunti vuosiluokille 7–9 sitomatta sitä valtakunnallisesti vuosiluokalle 7.

B1-kielen lisäämisen vaikutuksia on tärkeää tarkastella koko oppilaan kielipolun näkökulmasta. Oppilaiden kokemukset kielten oppimisesta ja opetuksesta vaikuttavat asenteisiin opetuskieltä mutta myös laajemmin kieltenopetusta ja kieliä kohtaan. Siksi on tärkeää, että B1-kielen opetus on heti 6. luokalta asianmukaista ja innostavaa ja opettajan kielididaktinen osaaminen riittävää. Korkeakoulujen on oleellista vahvistaa kaikkien opettajien kielididaktiikan ja -pedagogiikan osaamista niin täydennyskoulutuksella kuin opettajien peruskoulutuksessa, esimerkiksi lisäämällä luokanopettajakoulutuksen monialaisiin opintoihin kielipedagogista koulutusta, sillä luokanopettajat opettavat usein sekä A1- että B1-kieltä.

Toisaalta B1-kielen lisäys tuntijakoasetukseen ja perusopetusasetukseen heijastuu toivottavasti positiivisesti oppilaiden osaamiseen myös perusopetuksen jälkeen. Opetuksen lisääminen yhdellä vuosiviikkotunnilla helpottaa jossain määrin toisen asteen ja korkeakoulujen tilannetta, vaikkakin ruotsin opetuksen määrä myös toisella asteella, etenkin ammatillisessa koulutuksessa, on tällä hetkellä riittämätön. Nykytilanteessa korkeakouluissa joudutaan paikkaamaan alemmilla koulutusasteilla syntynyttä osaamisvajetta, jotta opiskelijat läpäisevät julkishallinnon kielitutkinnon.

Tutkimusten ja tilastojen perusteella (esim. Kangasvieri 2022; OPH 2019) tiedetään, että kielenopiskelu on kaiken kaikkiaan hyvin sukupuolittunutta: tytöt opiskelevat kieliä poikia enemmän. Asetusmuistiossa todetaan, että B1-kielen opetuksen kehittämisessä ”tulee pohtia myös pojille sopivinta tapaa oppia kieliä.” Tasa-arvovaikutukset ja oppilaiden yhdenvertaiset mahdollisuudet oppia ja opiskella kieliä on erittäin tärkeää huomioida. Binäärisen sukupuolen mukaan eriteltyjä oppimis- ja opetustapoja enemmän tarvitaan kuitenkin lisää tutkimusta siitä, millaiset asiat vaikuttavat poikien heikompaan opiskelumotivaatioon ja -menestykseen esimerkiksi kielissä. Oppilailla on tutkitusti erilaisia kielen oppimismotivaatioprofiileja, jotka koostuvat monenlaisista tekijöistä ja jotka edelleen vaikuttavat siihen, miten oppilaat kokevat kieliminänsä ja suhtautuvat kielen oppimiseen (Kangasvieri 2022). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet ohjaa kuitenkin lisäämään tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta, ja siksi opetuksen ja oppimisen kehittäminen oppilaslähtöisesti, monipuolisesti, toiminnallisesti ja innostavasti on tärkeää oppilaan sukupuolesta riippumatta.

Kokonaisuudessaan on tärkeää, että perusopetuksen kieliohjelmaa tarkastellaan kokonaisuutena, eikä kieli tai oppimäärä kerrallaan. On syytä tarkastella esimerkiksi sitä, millaisia mahdollisia vaikutuksia B1-kielen lisäyksellä on B2-kielten tarjontaan tai opiskeluun. Lisäksi on valitettavaa, että suomen- ja ruotsinkielisissä kouluissa kieliohjelmat ovat tällä hetkellä hyvin erilaiset, mikä johtaa erikielisten oppilaiden erilaisiin mahdollisuuksiin oppia toista kotimaista kieltä.

Kieliverkosto haluaa korostaa kielenoppimisen laajempaa merkitystä. Kieli on kaiken oppimisen ja ajattelun pohja sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen ja osallisuuden väline. Monipuolisella kieli- ja kulttuurikasvatuksella voidaan vaikuttaa kieliin ja kielen oppimiseen liittyviin asenteisiin sekä lisätä uteliaisuutta ja motivaatiota kielen opiskeluun myös laajemmin. Mitä aiemmin monikielisyyteen kasvaminen alkaa, sitä parempi – siksi asetusermuistiossa mainitut kielisuihkujen tarjoaminen ja tiedon levittäminen kieliohjelma- huoltajille ovat tärkeitä toimia ennen varsinaisen kielen opetuksen alkamista. On hyvä myös muistaa koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen: kieliä ei opita vain koulussa.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvin 9. luokan oppimistulosarviointi A1- ja B1-ruotsin oppimäärissä julkaistaan keväällä 2023. B1-kielen opetuksen lisäyksestä tarvitaan sekä tutkittua tietoa (vrt. selvitys A1-kielen varhentamisesta) että Karvin arviointi, jotta muutoksen vaikutuksia voidaan arvioida. Opettajien ja tutkijoiden asiantuntemus ja näkemykset on tärkeää ottaa huomioon jatkossakin, myös ennen laajamittaisten uudistusten toteuttamista.

Jyväskylässä 30.11.2022

Kielikoulutuspolitiikan verkosto

Lähteet

Kangasvieri, T. (2022). ”Mielestäni on hyvää yleissivistystä osata muitakin kieliä kuin omaa äidinkieltään.” Kvantitatiivinen tutkimus suomalaisten perusopetuksen yläkoulun oppilaiden vieraan kielen oppimismotivaatiosta. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-9208-8>

Kurki, T. (2021). Ruotsin kielen oppimistulokset tuntijako- ja varhentamisuudistuksen jälkeen. Suomen kieltenopettajien liitto SUKOL ry ja Svenska Nu. Saatavilla: <https://svenskanu.fi/wp-content/uploads/2021/10/Ruotsin-kielen-oppimistulokset-tuntijako-ja-varhentamisuudistuksen-jalkeen.pdf>

Mård-Miettinen, K., Huhta, A., Reini, A. & Stylman, A. (2021). A1-englanti suomenkielisen perusopetuksen vuosiluokilla 1–6. Oppilaiden, opettajien ja huoltajien näkökulmia. Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla: <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/A1-englanti-suomenkielisen-perusopetuksen-vuosiluokilla-1%E2%80%936-1.pdf>

Opetushallitus (2019). Fakta Express 1A/2019. Mitä kieliä perusopetuksessa opiskellaan? Tilastotietoa oppilaiden kielten opiskelusta ja kielivalinnoista. Opetushallitus.

Liittäkää oheen max. 1 sivun tiivistelmä lausunnostanne.

Tiivistelmä Kieliverkoston lausunnosta:

Kieliverkosto kannattaa ehdotusta lisätä B1-kielen vuosiviikkotuntimäärää kaikille yhteisen opetuksen osalta yhdellä vuosiviikkotunnilla, jolloin oppiaineen opetuksen vähimmäismäärä nousisi kuudesta seitsemään vuosiviikkotuntiin. Kieliverkosto kannattaa lisäyksen tekemistä vuosiluokille 7–9 siten, että B1-kieltä tulisi opettaa 7.–9. luokalla yhteensä viisi vuosiviikkotuntia. Lisäys vahvistaa oppilaiden B1-kielen osaamista ja mahdollistaa kielen oppimiselle paremman ajan ja tuen.

Kieliverkosto ei kannata keinotekoisen rajan tekemistä valtakunnallisessa tuntijaossa 7. ja 8. vuosiluokan väliin siten, että B1-kieltä tulisi opettaa 7. luokalla kaksi vuosiviikkotuntia ja 8.–9. luokalla yhteensä kolme vuosiviikkotuntia. Tätä ehdotusta ei asetusmuistiossa perustella, minkä lisäksi tämä johtaisi B1-kielen osalta muita kieliä tiukempaan valtakunnalliseen säätelyyn tuntijakoasetuksessa.

Kieliverkosto pitää tärkeänä opettajien osaamisen kehittämistä ja kieliohjelman kehittämistä kokonaisuutena. B1-kielen opetuksen lisäyksestä tarvitaan sekä tutkittua tietoa että Karvin arviointi, jotta muutoksen vaikutuksia voidaan arvioida.